

Z PRACY DORADCZEJ

ROMAN SASS
*Ośrodek Doradztwa Rolniczego
w Minikowie*

PLANY PRZEDSIĘWZIĘĆ - METODYKA SPORZĄDZANIA NA PRZYKŁADZIE PROGRAMU PILOTAŻOWEGO DLA MŁODYCH ROLNIKÓW

1. Wprowadzenie

Jednym z podstawowych celów polityki gospodarczej Rządu zapisanych w Strategii dla Polski jest zorientowanie zmian w rolnictwie na procesy przyszłościowe, dostosowawcze do przyszłego stowarzyszenia z Unią Europejską. Warunkiem realizacji tego celu jest poprawa efektywności i konkurencyjności gospodarstw rolniczych, dobrze powiązanych z rynkiem. Celowi temu ma służyć m.in. system kredytów dla rolnictwa dofinansowywanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

W 1995 r. podjęta została decyzja o uruchomieniu specjalnej linii kredytowej dla rolników, którzy nie przekroczyli 40 lat z przeznaczeniem na zakup ziemi oraz na utworzenie lub urządzenie gospodarstwa. Gospodarstwa tworzone lub urządzone obecnie przez młodych rolników mają szansę funkcjonowania w warunkach pełnego stowarzyszenia Polski z Unią Europejską.

W celu lepszego przygotowania rolników do restrukturyzacji i modernizacji swoich gospodarstw specjaliści z Zespołu Pomocy Technicznej FAPA - ARMA w Warszawie oraz francuskiej instytucji odpowiedzialnej za kredytowanie i szkolenie rolników (CNASEA) z Paryża, w ramach współpracy z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zorganizowali pilotażowe szkolenie w zakresie analizy finansowej przedsięwzięć inwestycyjnych w gospodarstwach rolniczych, dla grupy rolników z woj. bydgoskiego, częstochowskiego i śląskiego. W szkoleniu obok rolników uczestniczyli również doradcy z ODR opiekujący się tymi rolnikami oraz specjaliści z banków spółdzielczych.

W pilotażowym programie wykorzystano dotychczasowe doświadczenia zarówno strony francuskiej jak i polskiej. Wykorzystano zwłaszcza wieloletnie doświadczenia Regionalnej Delegatury CNASEA w Rennes (Bretania) w organizowaniu i przeprowadzaniu szkoleń dla rolników przejmujących lub modernizujących swoje gospodarstwa, a także dorobek w zakresie opracowywania materiałów dydaktycznych instytutu INPAR z Rennes.

2. Cel programu

Podstawowym celem programu pilotażowego było przygotowanie procedur związanych z wdrożeniem kredytów preferencyjnych (objętych dopłatami Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa) dla rolników przejmujących lub prowadzących gospodarstwa rolne, którzy nie przekroczyli 40 roku życia.

3. Zadania

Szczegółowe zadania programu pilotażowego:

- opracowanie materiałów szkoleniowych i wdrożeniowych, w tym wykorzystanie doświadczeń francuskich;
- przetestowanie opracowanych materiałów w praktycznym szkoleniu rolników;
- przeszkolenie rolników, doradców ODR i inspektorów bankowych w zakresie praktycznych zasad i technik sporządzania oraz oceny wykonalności planów modernizacji gospodarstw rolniczych;
- sporządzanie wzorcowych projektów gospodarstw i wniosków kredytowych dla rolników - kredytobiorców, uczestników szkolenia.

4. Uczestnicy

W realizacji programu brali udział rolnicy, doradcy ODR, inspektorzy banków z województwa bydgoskiego, częstochowskiego i śląskiego.

Wyszczególnienie	woj. bydgoskie	woj. śląskie	woj. częstochowskie	Razem
Rolnicy	20	2	2	24
Doradcy ODR	6	1	1	8
Inspektorzy banków	2	1	1	4
Wykładowcy				3
Eksperti francuscy				4
Ogółem	28	4	4	43

Jednym z istotnych założeń programu pilotażowego było takie zorganizowanie szkoleń, w których wezmą udział zarówno rolnicy, doradcy ODR i pracownicy banków. Chodziło o to, aby potencjalni kredytobiorcy (rolnicy), doradcy, którzy mają rolnikom pomagać w rozwiązywaniu ich problemów oraz banki, które podejmują ostateczną decyzję o przyznaniu kredytu mogli wspólnie przedyskutować istotne problemy związane z modernizacją gospodarstwa i możliwościami jej sfinansowania. Z dotychczasowych doświadczeń związanych z kredytowaniem modernizacji gospodarstw wynika, że rolnicy ubiegający się o kredyty i instytucje (banki, ODR) biorące udział w finansowaniu i opiniowaniu przedsięwzięć działają najczęściej każdy z osobna. Powoduje to często powstawanie nieporozumień, które wydłużają czas od pomysłu do jego realizacji

5. Etapy realizacji

5.1. Szkolenie wprowadzające (3 dniowe).

Problematyka szkolenia obejmowała :

- źródła finansowania rozwoju gospodarstw, rola kredytu, zasady i warunki przyznawania kredytów preferencyjnych;
- zasady produkcyjno - ekonomicznej oceny gospodarstwa;
- ocena technicznej i produkcyjnej sytuacji gospodarstwa;
- cele, kierunki i zakres modernizacji gospodarstwa

5.2. Tygodniowy wyjazd do Francji - w wyjeździe uczestniczyło 13 osób, byli to doradcy ODR, inspektorzy banków i wykładowcy.

Celem wyjazdu było zapoznanie się z systemem pomocy państwa dla przejmujących gospodarstwa we Francji, systemem szkoleń, organizowanych dla rolników ubiegających się o kredyty preferencyjne oraz przygotowanie materiałów szkoleniowych, które zostały wykorzystane w trakcie szkoleń w Polsce. Podczas pobytu w Rennes we Francji grupy specjalistów z Zespołu Pomocy Technicznej FAPA - ARMA oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, opracowany został materiał dydaktyczny, służący do opracowania planu modernizacji gospodarstwa rolniczego przez rolników. Podstawowym założeniem tego materiału jest jego poglądowość i prostota, przy zachowaniu poprawności w zakresie techniczno- organizacyjnego planowania przedsięwzięcia inwestycyjnego w gospodarstwie rolniczym, a także w zakresie oceny możliwości jego sfinansowania z wykorzystaniem nadwyżki uzyskanej z działalności gospodarczej oraz kredytów bankowych.

Opracowany materiał szkoleniowy pt. „Urządzam swoje gospodarstwo” jest zestawem plansz poglądowych i tabel przeznaczonych do wypełnienia przez rolników pod kierunkiem prowadzących zajęcia.

- 5.3. Opracowanie projektu gospodarczego. Rolnicy i doradcy ODR opracowali projekty dla każdego gospodarstwa - 3 tygodnie.

Projekt obejmował :

- organizacje produkcji roślinnej i zwierzęcej,
- technologie uprawy roślin i chowu zwierząt,
- bilanse rolnicze,
- potrzeby inwestycyjne, plan i harmonogram inwestycji.

- 5.4. Analiza i ocena projektów. Prezentacja i dyskusja nad prawidłowością rozwiązań z udziałem inspektorów bankowych - szkolenie 3-dniowe:

- zwiedzanie gospodarstwa rolnego;
- ocena kondycji finansowej modernizowanych gospodarstw;
- kalkulacje działalności, struktura produkcji i kosztów, przepływy gotówki;
- plan finansowania (kredytowania) przedsięwzięcia;
- analiza realności przyjętych założeń produkcyjno-ekonomicznych projektu;
- opracowanie wniosku kredytowego oraz niezbędnej dokumentacji;
- zasady prowadzenia zapisów księgowych w gospodarstwie;
- podsumowanie i ocena szkoleń.

6. Wnioski

- 6.1. Przygotowany materiał szkoleniowy „Urządzam swoje gospodarstwo” został przyjęty przez rolników dobrze. Jednak w opracowaniu projektu techniczno-organizacyjnego rolnicy wykazali brak myślenia perspektywicznego. Istnieje zatem potrzeba włożenia większego wysiłku przez pracowników ODR dla uświadomienia rolnikowi, że realizacja doraźnych celów nie może zamykać ani ograniczać możliwości rozwoju gospodarstwa.

- 6.2. Pomimo dość dużego zainteresowania grupy młodych rolników udziałem w realizacji programu pilotażowego w początkowej fazie, w trakcie realizacji programu dało się zauważyć pewne zniecierpliwienie. Rolnicy komentowali to, „że zbyt długo to trwa”. W zachowaniu rolników pojawiło się działanie akcyjne, koresponduje to z tym co nazwałem wcześniej brakiem perspektywicznego myślenia.

Istnieje zatem potrzeba uświadomienia zarówno rolnikom jak i doradcom ODR, że projekt techniczno-organizacyjny i finansowy jest przede wszystkim narzędziem doskonalenia zarządzania gospodarstwem, a nie tylko jednym z wielu niezbędnych dokumentów jakie trzeba mieć ubiegając się o kredyt preferencyjny.

- 6.3. W programie pilotażowym uczestniczyło z województwa bydgoskiego 20 rolników, tyle też opracowano projektów modernizacyjnych. Znaczna część rolników (12) po opracowaniu projektów stwierdziła, że nie może na razie skorzystać z kredytu. Wynika to z faktu, że możliwości finansowe gospodarstw przy niskiej rentowności produkcji są ograniczone, utrudnia to korzystanie nawet z kredytów preferencyjnych. Kolejnym utrudnieniem jest konieczność wysokiego zabezpieczenia kredytu.

Wreszcie poważnym problemem są warunki na jakich banki przyznają kredyt. Dotyczy to zarówno długości kredytowania jak i obsługi kredytu. Banki udzielają kredytów najczęściej na 3 - 5 lat, stosując w 100 % zasadę stałych rat przy spłacie kredytu. W tej sytuacji największe koszty obsługi kredytu przypadają w początkowym okresie realizacji przedsięwzięcia. Powoduje to, że znaczna część przedsięwzięć, w których modernizacja gospodarstwa ma szerszy zakres nie może być zrealizowana.

- 6.4. Szkolenia rolników ubiegających się o kredyt dla rolników do 40 lat powinny być prowadzone w trzech etapach i obejmować następujące zagadnienia :

Etap wstępny:

- zagadnienia rozwoju rolnictwa i gospodarstw rolnych, polityka kredytowa;
- określenie celu utworzenia lub zmodernizowania gospodarstwa;
- ocena możliwości i ograniczeń;
- długookresowa wizja rozwoju gospodarstwa;
- zamierzenia organizacyjne, techniczne i inwestycyjne.

Opracowanie projektu:

- sporządzanie projektu organizacyjno-technicznego;
- określenie zdolności do sfinansowania projektu;
- plan finansowania działalności i inwestycji.

Przygotowanie wdrożenia:

- zasady kredytowania inwestycji przez bank. Współpraca z bankiem;
- księgowość w gospodarstwie rolniczym.